

Eindverslag project ‘Mest op kopakkers’

Datum: 11/06/2026

Status: Definitief

1. Inleiding

Begin 2026 is het project “Mest op kopakkers” uitgevoerd in de regio IJsselland. Aanleiding voor dit project vormden signalen van toezichthouders dat mesthopen op kopakkers regelmatig langer blijven liggen dan wettelijk is toegestaan en vaak niet voldoen aan de gestelde voorwaarden. Dit brengt risico's met zich mee voor de bodem- en waterkwaliteit, met name in waterwingebieden, grondwaterbeschermingsgebieden en intrekgebieden.

Het project had als doel om deze vorm van opslag terug te dringen door het uitvoeren van een inventarisatie, het beoordelen van de naleving en het informeren van percee-eigenaren. In deze evaluatie wordt teruggeblikt op de uitvoering van het project, de bereikte resultaten en de mate waarin de doelstellingen zijn gerealiseerd. Daarnaast wordt vooruitgekeken naar mogelijke vervolgstappen.

2. Wet- en regelgeving

De opslag van mest op kopakkers valt onder de Omgevingswet en het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal, art. 4.83). Voor mest is expliciet geregeld onder welke voorwaarden tijdelijke opslag op landbouwgrond is toegestaan:

1. Mest mag tijdelijk op landbouwgrond worden opgeslagen, de maximale opslagduur bedraagt 6 maanden.
2. Bij een volume van meer dan 3m³ welke langer dan 2 weken wordt opgeslagen, moeten aanvullende maatregelen worden getroffen, zoals:
 - a. ten minste 4 weken van tevoren moet een melding worden gemaakt van de tijdelijke opslag;
 - b. het aanbrengen van een bodembeschermende of absorberende laag;
 - c. afdekking tegen neerslag.
3. Er geldt een algemene zorgplicht, waarbij nadelige gevolgen voor het milieu moeten worden voorkomen.

In de Provinciale Omgevingsverordening staan, in aanvulling op het Bal, geen specifieke regels voor de tijdelijke opslag van vaste mest van meer dan 3 m³ op kopakkers buiten bedrijfslocaties. In artikel 3.26 is wel een specifieke zorgplichtbepaling opgenomen voor activiteiten in grondwaterbeschermingsgebieden buiten bedrijfslocaties, dat rechtstreeks werkend is en dient als vangnetbepaling. Mocht in een specifiek geval blijken dat onvoldoende maatregelen zijn genomen ter voorkoming van uitspoeling van mest naar de bodem, dan kan de provincie met een beroep op de zorgplichtbepaling maatregelen voorschrijven.

3. Uitvoering en werkwijze

In het kader van het project zijn in de periode oktober '25 t/m maart '26 in totaal 36 locaties bezocht (met een opslag van meer dan 3 m³) waar mesthopen op kopakkers aanwezig waren. Vanwege het milieurisico, is gefocust op waterwingebieden, grondwaterbeschermingsgebieden en intrekgebieden. De controles zijn uitgevoerd door toezichthouders van het agrarisch team in samenwerking met een toezichthouder van Waterschap Drents Overijsselse Delta (WDOD). Bij deze locaties is beoordeeld of de opslag voldeed aan de geldende wet- en regelgeving, waaronder eisen ten aanzien van afdekking, het gebruik van een absorberende bodemlaag, de maximale opslagtermijn en de gedane melding in het Omgevingsloket.

Na de eerste waarneming van mesthopen die niet voldeden aan de regelgeving, heeft (na minimaal 2 weken) een tweede controle plaatsgevonden. Daarbij is gekeken of de mest was verwijderd of alsnog volgens de regels was opgeslagen. Er is geen contact geweest met de perceeleigenaren.

Op basis van de beschikbare informatie kan worden vastgesteld dat de selectie van de bezochte locaties niet systematisch is vastgelegd. De doelstelling was om te focussen op risicovolle gebieden. In de praktijk hebben toezichthouders tijdens reguliere surveillancerondes (rijdend toezicht) locaties geregistreerd waar zij mestopslagen aantreffen. Dit betekent dat er geen sprake is van een vooraf bepaalde steekproef of gebiedsgerichte selectie. Hierdoor kan niet met zekerheid worden gesteld dat de uitkomsten representatief zijn voor de gehele regio of dat alle risicovolle gebieden in de regio zijn bezocht. Deze constatering is van belang voor de interpretatie van de resultaten.

De samenwerking met het waterschap heeft beperkt plaatsgevonden en heeft in deze fase niet zichtbaar bijgedragen aan een structureel gezamenlijke aanpak of aanvullende inzet bij de controles.

4. Resultaten

4.1 Toelichting type gebieden

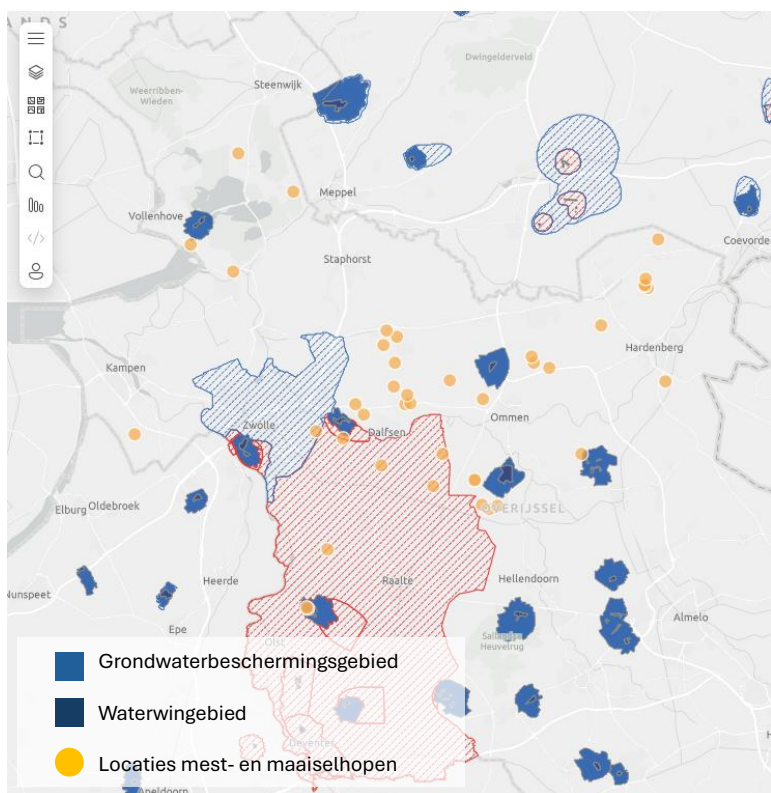
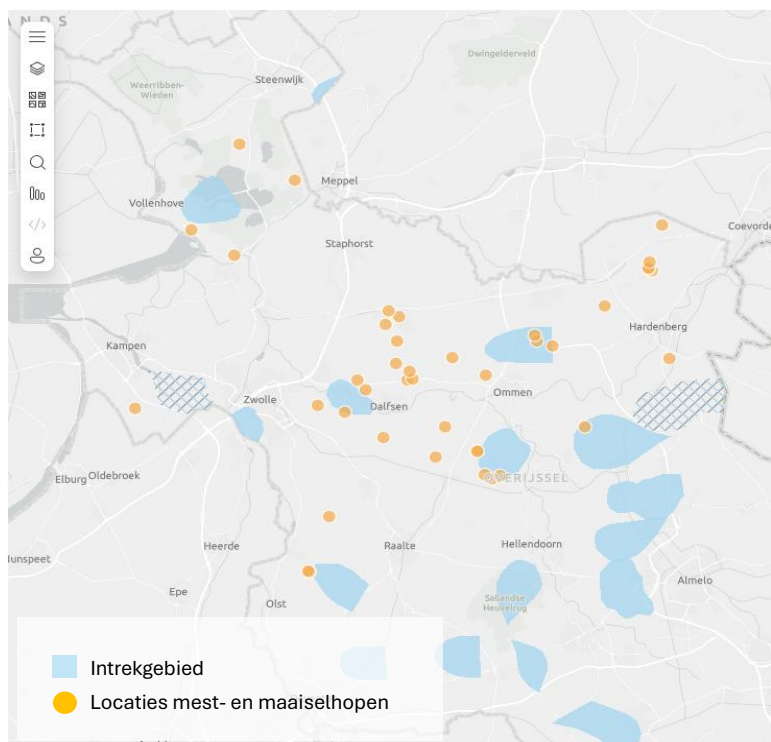
Binnen dit project wordt onderscheid gemaakt tussen verschillende typen beschermingsgebieden:

- Waterwingebieden: gebieden waar drinkwater direct wordt gewonnen. Dit zijn de meest kwetsbare gebieden, waarvoor de strengste regels gelden.
- Grondwaterbeschermingsgebieden: gebieden rondom waterwingebieden die het grondwater beschermen dat bestemd is voor drinkwaterwinning. Hier gelden aanvullende regels om vervuiling te voorkomen.
- Intrekgebieden: grotere gebieden waaruit het grondwater wordt aangevoerd richting de waterwingebieden. Activiteiten in deze gebieden kunnen op langere termijn invloed hebben op de waterkwaliteit.

Dit onderscheid is van belang, omdat het risico op negatieve effecten voor de drinkwatervoorziening toeneemt naarmate een locatie dichterbij of direct in een waterwingebied ligt.

4.2 Aantal en ligging mesthopen

In totaal zijn 36 locaties bezocht, zoals weergegeven in onderstaande kaarten. In de kaarten is ook aangegeven of er sprake is van een intrek-, grondwaterbeschermings-, of waterwingebied.

10 van de 36 bezochte locaties liggen in een intrekgebied. 2 van de 36 bezochte locaties liggen in een grondwaterbeschermingsgebied. De overige locaties hebben geen speciale gebiedsaanduiding.

Dit betekent dat een deel van de aangetroffen hopen zich bevindt in gebieden waar de risico's voor de drinkwatervoorziening en waterkwaliteit extra zwaar wegen, maar dat er geen locaties zijn aangetroffen in de meest kwetsbare categorie (waterwingebieden).

4.2 Naleving wet- en regelgeving

Op alle bezochte locaties waren mesthopen niet afgedekt tegen de regen. Het was niet te zien of er sprake was van een absorberende bodemlaag, omdat de mesthopen een eventuele laag volledig bedekten.

Figuur 1: Vier van de aangetroffen mesthopen. Voor de beeldvorming.

Bij een tweede controle, gemiddeld 46 dagen (maar tenminste 2 weken) na de eerste waarneming was op 24 van de 36 locaties de mesthoop nog aanwezig.

Dit betekent dat een groot deel van de locaties in overtreding zijn en zichtbaar is dat de mest langdurig blijft liggen.

Van de locaties waar bij tweede constatering nog mest aanwezig was:

- liggen 4 in een intrekgebied
- liggen 2 in een grondwaterbeschermingsgebied

Dit laat zien dat ook binnen kwetsbare gebieden mestopslag blijft voortduren.

Er zijn binnen het werkgebied van Omgevingsdienst IJsselland geen meldingen gedaan van mesthopen via DSO. Dit had wel moeten voor de 24 locaties die na 2 weken nog steeds aanwezig waren.

4.4 Communicatie

Tijdens het project zijn perceeleigenaren niet individueel benaderd. Er is gekozen om eerst inzicht te krijgen in de omvang van de problematiek. Daarnaast werden de specifiek geldende regels vanuit de Provinciale Omgevingsverordening nog verhelderd.

Er is binnen dit project een communicatieaanpak ontwikkeld, gebaseerd op die van OD Twente. Er zal in de zomer van 2026 algemene communicatie plaatsvinden over wet- en regelgeving via de communicatiekanalen (website, socials) van OD IJsselland. Wanneer een volgend project groter wordt uitgerold, kunnen andere kanalen worden ingezet, zoals:

- gemeentelijke nieuwsbrieven (gericht op agrariërs);
- huis-aan-huisbladen;
- vakbladen en brancheverenigingen.

5. Analyse

De uitkomsten laten zien dat mestopslag op kopakkers voorkomt in onze regio en dat naleving van de regels beperkt is. Ondanks dat er geen gestructureerde totaalinventarisatie is gedaan van de regio, is aannemelijk dat ook andere agrariërs in dit kader op eenzelfde manier handelen. Het feit dat bij een groot deel van de bezochte locaties de mest bij een tweede controle nog aanwezig is, wijst op een structureel probleem.

Ook blijkt dat een deel van de problematiek zich voordoet in kwetsbare gebieden, zoals grondwaterbeschermingsgebieden en intrekgebieden. Dit vergroot het risico op negatieve effecten voor de waterkwaliteit.

Tegelijkertijd moet worden benadrukt dat de resultaten met voorzichtigheid moeten worden geïnterpreteerd vanwege de niet-systematische werkwijze. De inventarisatie geeft daarmee vooral een eerste indicatie van de omvang van het probleem.

5.1 Beoordeling van de doelstellingen

De inventarisatie heeft geleid tot een overzicht van 36 locaties. Daarmee is gedeeltelijk voldaan aan het doel om inzicht te krijgen in de problematiek. Door het ontbreken van een systematische aanpak is het mogelijk dat dit inzicht niet volledig of representatief is voor de hele regio.

De beoordeling van de naleving is uitgevoerd en geeft een duidelijk beeld dat de regels in de meeste gevallen niet worden nageleefd. Deze doelstelling is behaald.

De doelstelling om perceeleigenaren te informeren is niet gerealiseerd, maar wordt opgepakt in de vervolgfase via algemene communicatie.

Van handhavend optreden is geen sprake geweest binnen dit project. De constateringen hebben niet geleid tot formele maatregelen. Dit zal wel onderdeel worden van een vervolgproject.

6. Conclusie

Het project heeft waardevolle inzichten opgeleverd in de opslag van mest op kopakkers in de regio IJsselland. De belangrijkste conclusie is dat de naleving van de regelgeving onvoldoende is en dat mestopslag vaak langer in stand blijft dan toegestaan.

De doelstellingen zijn deels behaald. Met name de inventarisatie en beoordeling zijn uitgevoerd, maar communicatie, monitoring en handhaving vragen verdere uitwerking.

Het project kan daarom worden beschouwd als een verkennende inventarisatie die een eerste beeld geeft van de problematiek.

7. Vervolg en aanbevelingen

Voor een vervolgproject wordt aanbevolen om:

- Een gestructureerde en gebiedsgerichte inventarisatiemethodiek te hanteren.
- Locaties systematisch vast te leggen en tweede controlemomenten in te plannen.
- Vergunningverlening nadrukkelijk te betrekken in de aanpak.
- De samenwerking met WDOD te intensiveren voor een multidisciplinaire aanpak en kennisuitwisseling.
- Expliciet aan te sluiten bij de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water (KRW), waarbij vermindering van nutriëntenuitspoeling en bescherming van grond- en oppervlaktewater centraal staan.

Daarnaast wordt het opgestelde communicatieplan in de zomer van 2026 uitgevoerd, gericht op het vergroten van bewustwording onder agrariërs over de geldende regels en risico's.

Er wordt aanbevolen eind 2026 een nieuw project te starten waarin de bevindingen en aanbevelingen uit deze evaluatie worden meegenomen. In dit vervolgproject kan de stap worden gezet van inventarisatie naar een meer gestructureerde aanpak en, waar nodig, handhaving. Voor gerichte handhaving kan geprioriteerd worden op locaties waar mest langdurig aanwezig blijft (excess) en mest op locaties in intrek-, grondwaterbeschermings- en waterwingebieden.

Tot slot wordt aanbevolen om dit onderwerp structureel te blijven monitoren, zodat ontwikkelingen in beeld blijven en tijdig kan worden bijgestuurd.